

La nostra portada

Qui era en Ramon Casas?

■ RAMON BALIUS I JULI

L'autor de l'obra de la **Nostra Portada**, en Ramon Casas i Carbó (Barcelona, 1866-1932), fou un artista fonamental en el moviment Modernista, dins el qual va ser un excepcional pintor i dibuixant. Va néixer el mateix any que el francès Pierre Michaud va inventar el pedal i va comercialitzar a París el *velocípede*. Després d'una dolenta etapa escolar, va començar la carrera artística el 1877, gràcies a un mestre intel·ligent que va saber descobrir les seves qualitats i a un pare adinerat i comprensiu que va alenar la seva vocació.

Després d'uns anys d'aprenentatge a la Ciutat Comtal, com era habitual en aquells anys va traslladar-se el 1882 a París per completar la seva formació. Aquell any iniciava la mateixa trajectòria Henri de Toulouse-Lautrec, amb el qual Casas tenia un clar paral·lelisme en l'edat, en l'estètica, en la condició social i en una afeció esportiva: *el ciclisme*; evidentment actiu en el cas de Casas i passiu, per motius obvis, en el de Toulouse. Aleshores, la transmissió del moviment dels pedals per cadena havia afavorit la substitució del velocípede de grans rodes per la veritable bicicleta, i poc després, el 1888, Dunlop inventava els pneumàtics eliminant les pesades llantes metàl·liques. Aquests avenços varen provocar que el ciclisme gaudís de gran popularitat a la capital de França. L'afeció ciclista de Casas va néixer probablement en aquesta primera estada a París.

Ramon Casas era un *sportsman*. En aquell temps mereixien aquest qualificatiu els individus de classe alta que practicaven determinats esports, escolllits tant pel seu alt cost, com per l'audàcia i el risc que implicaven, o per la novetat que significaven. Casas, possiblement, fou esportista per elegant. En tornar a Barcelona, el seu amic, el pintor i escriptor Santiago Rusiñol, verdader pare del Modernisme català, descrivia en La Vanguardia de 1889 una accidentada excursió ciclista realitzada conjuntament; la crònica, il·lustrada per Casas, ens el presenta impecablement vestit de ciclista. Un oli realitzat per Rusiñol a París el 1892, que pertany avui al fons d'art del Banc de Sabadell, ens presenta Ramon Casas amb aquesta indumentària.

Entre 1890 i 1894 retorna a París i conviu amb Rusiñol i el pintor Utrillo en el Moulin de la Galette, mentre la seva activitat ciclista segueix en augment. Realitza llargues excursions en companyia d'un pintor italià anomenat Zandomenegui. Casas es va convertir en el *pintor de Montmartre*, potser amb més mereixement que Toulouse-Lautrec. Segons sembla, va practicar altres esports, com l'esgrima, el patinatge i la natació en el mar. Altre cop a Barcelona, era freqüent veure'l passejar amb *tàndem*, assistir a un carnaval ciclista (1898) i a una manifestació (1899) organitzada per protestar per l'impost municipal sobre les bicicletes. El canvi de segle va transformar l'afeció ciclista de Casas perquè, en democratitzar-se la bicicleta, aquesta va perdre el favor dels *sportsmen*, que es van passar a l'automòbil. La seva fama d'automobilista va superar la que havia adquirit com a ciclista, tot i que va perdre molt del seu sentit esportiu de la vida.

En la seva producció artística, es reflecteix perfectament la seva dèria esportiva, sent possiblement, l'artista, del seu temps amb una més extensa i variada obra de temàtica esportiva. La seva obra mostra dues etapes influenciades per l'obsessió esportiva del moment: *la ciclista* i *l'automobilística*. En ambdues, Casas introdueix quelcom insòlit per l'època: *la dona esportista*. L'obra més coneguda del primer període és el *Tàndem*, pintat el 1897, que presidia el famós *Els Quatre Gats*, barreja de cafè, cerveseria, restaurant i sala d'espectacles, a imitació d'*El Chat Noir* de París, al que acudien els pintors i escriptors modernistes. En el quadre hi figuren Casas, fumant la seva habitual pipa-havà i Pere Romeu, hostaler de l'establiment esmentat pedalejant animosament. Una inscripció adverteix que: *Per anar amb bicicleta nos pot du l'esquena dreta (sic.)*. La tela, mutilada anecdòticament, pot contemplar-se en Museu d'Art Modern de Barcelona. Són nombrosos els dibuixos ciclistes a la ploma publicats en revistes i periòdics de Catalunya, dels quals molts dels originals es troben al Museu d'Art Modern de Catalunya. Són freqüents les figures femenines

en bicicleta o en tricicle, algunes de les quals són un prodigi en la interpretació del gest. Són múltiples, també, els dibuixos en llapis plom amb representacions velocipèdiques, un dels quals, *La Ciclista*, acolorit amb aquarel·la i gouache, és el que ocupa la **nostra portada**. Les dones ciclistes, i no ciclistes, de la producció d'en Casas són belles, exquisides i elegants, contrastant amb els tipus femenins de Toulouse Lautrec, que pertanyen a esferes socials totalment oposades.

A primers dels nou-cents, amb el nou segle, el *Tàndem dels Quatre Gats* va ésser substituït per *L'Automòbil* d'en Casas. Aquest tàndem és pilotat per l'artista i porta com a passatgers en Pere Romeu i un gos –el fox del pintor– situat sobre el capot. D'aquesta època és la frase d'en Casas que s'autodefinia així: *Sé fer una amanida. En segon lloc, condueixo bé un automòbil. Finalment, hi ha qui diu que dibuixo i pinto d'una manera acceptable*. Las figures femenines es transformen en *chauffeuses*, que condueixen pesats vehicles, vestides amb espectaculars abrics de pell. Són freqüents les notes a ploma de situacions automobilístiques. En un altre terreny, podem esmentar dues figures de caçador (*El bon caçador*) per il·lustrar un monòleg de Rusiñol i un oli amb la imatge del Club de Regates del Port de Barcelona.

Casas va ser el cartellista més important del Modernisme, amb alguns cartells dedicats a esdeveniments automobilístics i són interessants les seves col·leccions de targetes postals de temàtica esportiva i la publicació de nombrosos acudits, també d'aquest caire. A destacar l'extraordinària i extensa galeria de retrats al carbó de personalitats polítiques i culturals.

La seva obra s'esllangueix a partir de 1910, encara que Casas persisteix com a una gloriosa supervivència, amb freqüents estades a París i dos productius viatges a Amèrica. Vivia còmodament a Barcelona del seu passat insigne, amb el seu automòbil, el seus diners i el seu havà. Els temps d'*sportsman* quedaven lluny, però, com ell mateix reconeix "[...] potser he viscut poc, però he viscut molt bé, com mai no viureu vosaltres [...]."

El Tàndem
(1897)

L'Automòbil
d'en Casas
(1900)

Els Quatre Gats
(Dibuix
d'Opisso,
1897)

Els Quatre Gats
(Dibuix
d'Opisso,
1900)

Casas i Rusiñol
(La Vanguardia, 1889)

Ramon Casas
(Oli de Rusiñol, 1892)

Dona en bicicleta
(targeta postal)

Dona en tricicle

Chauffeuse

Chauffeuse